

O. P. JINDAL SCHOOL, SAVITRI NAGAR
Half Yearly Examination (2019 – 2020)

Class / Section: VII

MM: 80

Subject: Sanskrit

Time: Hrs. 3.00

Name: _____

Roll No.: _____

(Fifteen Minutes Extra will be given for reading the Question Paper.)

General Instructions: All questions are compulsory

- निर्देशाः:1) प्रश्नपत्रे चत्वारि खण्डानि सन्ति ।
खण्ड क पठित अवबोधनम् (10 अङ्काः)
खण्ड ख रचनात्मकं कार्यम् (14 अङ्काः)
खण्ड ग अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (26 अङ्काः)
खण्ड घ पठित-अवबोधनम् (30 अङ्काः)
- 2) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
3) प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि ।
4) प्रश्नसंख्या अवश्यं लेखनीया ।
5) उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि ।

(खण्ड-क) पठित अवबोधनम्

प्र० 1 अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत-

भारतम् पर्वानाम् देशः मन्यते । विजयादशमी अपि एकं प्रमुखं पर्वम् अस्ति । अयं महोत्सवः आश्विन मासे आगच्छति । क्षत्रियाः अस्मिन् अवसरे अस्त्राणां शस्त्राणां च पूजाम् कुर्वन्ति । अस्मिन् एव दिवसे श्री रामः दुष्टं रावणं हत्वा सीतायाः रक्षाम् अकरोत् । इदं पर्वम् असत्यस्योपरि सत्यस्य विजयस्य प्रतीकम् अस्ति ।

I एकपदेन उत्तरत -

(1x4=4)

- i भारतस्य प्रमुख पर्वस्य नाम लिखत ।
ii अयम् महोत्सवः कदा आगच्छति ?
iii अस्त्राणां शस्त्राणां च पूजाम् के कुर्वन्ति ?
iv दुष्टः कः आसीत् ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत-

(2x2=4)

- i विजयादशमी कस्य प्रतीकम् अस्ति ?
ii अस्मिन् दिवसे क्षत्रियः किं कुर्वन्ति ?

III निम्नांकितयोः पदयोः वचनं लिखत-(निम्नांकित पदों के वचन लिखिए।)

(1x2=2)

- i दुष्टः _____
ii शास्त्राणाम् _____

(खण्ड-ख) रचनात्मकं कार्यम्

प्र० 2 शुल्क क्षमापनाय प्रधानाध्यापकं प्रति पत्रमेकं लिखत-

(½x10=5)

(शुल्क क्षमा करने के लिए प्रधानाध्यापक को एक पत्र लिखिए।)

श्रीमान् प्रधानाध्यापक महोदय,

उच्चतर माध्यमिक विद्यालय,

तमनार, रायगढ़।

श्रीमन् !

सेवायाम् निवेदनम् (1) ----- अस्ति। यत् मम पिता एकः(2)----- अस्ति। तस्य (3)----- पंचसहस्रत्रमेव अस्ति। मम परिवारे चत्वारः (4)----- सन्ति। तेषां पालनपोषणम् (5)-----। विद्यालयस्य शिक्षा शुल्क प्रदानं तु कठिनतरं (6)-----। धनाभावेन कदाचित् मम अध्ययने (7)----- न स्यात्।

अतः मम प्रार्थना (8)----- शिक्षा शुल्क प्रदानात् (9)----- माम् (10)-----।

भवदीया शिष्या

नाम

कक्षा सप्तमी

लिपिकः, सदस्याः, निवेदनम्, वेतनम्, अतिकठिनम्, व्यवधानम्, भवति, अनुगृह्यन्तु, मोचयित्वा, यत्।

प्र03 मंजूषायाम् प्रदत्त शब्दानाम् सहायतया चित्रं दृष्ट्वा पंच वाक्यानि संस्कृतेन लिखत—(1x5=5)

प्रातराशं, कुर्वन्ति, आसन्दिकायाम्, तिष्ठन्ति, फलानि, सर्वे, प्रसन्नाः, कुक्कुरः, सन्ति, अपि, दुग्धम्, जनकः, अम्बा, चषके, बालिका।

प्र0 4 अधोलिखितानि वाक्यानि घटनाक्रमानुसारं लिखत—

(½x8=4)

- i रमाबाई महोदययाः विपिनबिहारी दासेन सह विवाहः अभवत्।
- ii 1858 तमे ख्रिष्टाब्दे रमाबाई जन्म अलभत्।
- iii सा उच्च शिक्षार्थम् इंग्लैण्ड देशं गतवती।
- iv 1922 तमे ख्रिष्टाब्दे रमाबाई महोदययाः निधनम् अभवत्।
- v असा मुम्बई नगरे शारदा सदनम् अस्थापयत्
- vi सा स्वमातुः संस्कृत शिक्षां प्राप्तवती।

vii मनोरमया सह जन्मभूमि महाराष्ट्रं प्रत्यागच्छत् ।

viii कालक्रमेण रमयाः पिता विपन्न संजातः

(खण्ड-ग) अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

प्र० 5 वर्ण-संयोजनं कुरुत-

(½x4=2)

i भ् + अ + व् + अ + न् + अ + म्

ii क् + आ + र् + य् + आ + ण् + इ

iii व् + अ + न् + द् + ए

iv त् + आ + र् + इ + क् + आ

प्र० 6 अधोलिखितानि प्रश्नानि विकल्पेभ्यः उचितं पदं चित्वा लिखत-

(1x5=5)

i 'च' वर्गस्य नासिक्यं वर्णम् अस्ति-

(क) ण्

(ख) ज्

(ग) ङ्

(घ) म्

ii 'व' इति वर्णस्य उच्चारण स्थानं किम् ?

(क) मूर्धा

(ख) दन्त्योष्ठ

(ग) कण्ठतालु

(घ) दन्त

iii इ, छ, ए, श एतेषु वर्णेषु कः वर्णः तालव्य न अस्ति ?

(क) इ

(ख) छ

(ग) ए

(घ) श

iv दन्त्य वर्णः कः ?

(क) ध्

(ख) ब्

(ग) ण्

(घ) प्

v 'गजः' इति पदे कस्य वर्णस्य उच्चारणस्थानं कण्ठः न अस्ति ?

(क) ग्

(ख) ज्

(ग) अ

(घ) आ

प्र० 7 उचितम् विकल्पम् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-(संधि)

(1x5=5)

i विद्यार्थी गृहं गच्छति ।

(क) विद्या + आर्थी

(ख) विद्या + अर्थी

(ग) विद्या + अरथी

(घ) विद् + यार्थी

ii आदि पूज्यं गण + ईशम् भवति ।

(क) गणेशम्

(ख) गणीशम्

(ग) गणेशम्

(घ) गणएशम्

iii अद्यैव मरणमस्तु युगान्तरे वा ।

(क) अद्य + ईव

(ख) अद्य + एव

(ग) अद्य + ऐव

(घ) अद्य + इव

iv तं विशालं भो + अनम् पश्य ।

(क) भोनम्

(ख) भोऽनम्

(ग) भवनम्

(घ) भावनम्

v यदि + अपि त्वं सत्यं न वदसि ।

(क) यद्यापि

(ख) यद्यपि

(ग) यदपि

(घ) यदापि

प्र० 8 मंजूषात् समुचितं पदं चित्वा शब्दरूपं पूरयत—

(½x10=5)

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
प्रथमा	निशा	-----	निशाः
द्वितीया	निशाम्	निशे	-----
तृतीया	-----	निशाभ्याम्	निशाभिः
चतुर्थी	निशायै	-----	निशाभ्यः
पंचमी	-----	निशाभ्याम्	-----
षष्ठी	निशायाः	-----	निशानाम्
सप्तमी	-----	निशयोः	-----
संबोधन	हे निशे !	-----	हे निशाः !

हे निशे !, निशाया, निशायाः, निशायाम्, निशे, निशाभ्याम्, निशयोः, निशाः, निशाभ्यः, निशासु

प्र० 9 निर्देशानुसारं रिक्तस्थानानि पूरयित्वा धातुरूपं लिखत—

(1x5=5)

- i नराः तु चरणाभ्याम् ----- । (चलतः / चलन्ति)
- ii अहं विद्यालयं न ----- । (गमिष्यामि / गमिष्यसि)
- iii मंचे द्वौ गायकौ ----- । (गायथः / गायतः)
- iv ते लताः ----- । (पततः / पतन्ति)
- v वानरः चणकाम् ----- । (खादति / खादन्ति)

प्र० 10 मंजूषातः पर्यायपदानि चित्वारिक्तस्थानं पूरयत—

(½x8=4)

माता, वैद्यम्, नापितः, शरीरस्य, पुत्रः, प्रयासम्, रसवती, नयनानि

- i नेत्राणि -----
- ii अम्बा -----
- iii देहस्य -----
- iv महानसम् -----

v	चेष्टा	-----
vi	वत्स	-----
vii	चिकित्सकम्	-----
viii	भाण्डिकः	-----

(खण्ड-घ) पठित अवबोधनम्

प्र० 11 अधोलिखितम् अनुच्छेदम् पठित्वा तद् आधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

एकदा श्रीकण्ठः तेन सह प्रातः नववादाने तस्य गृहम् अगच्छत्। तत्र कृष्णमूर्तिः तस्य माता पिता च स्वशक्त्या श्रीकण्ठस्य आतिथ्यम् अकुर्वन् एकद दृष्ट्वा श्रीकण्ठः अकथयत्- "मित्र ! अहं भवताम् सत्कारेण सन्तुष्टोऽमि। केवलम् इदमेव मम दुःखं यत् तव गृहे कोऽपि भृत्यः नास्ति। मम सत्काराय भवतां बहुकष्टं जातम्। मम गृहे तु बहवः कर्मकराः सन्ति।"

I एक पदेन उत्तरत- (1X2=2)

- i श्रीकण्ठस्य आतिथ्यं के अकुर्वन् ?
- ii श्रीकण्ठः कृष्णमूर्तेः गृहम् कदा आगच्छत् ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत- (2X1=2)

- i श्रीकण्ठस्य दुःखस्य कारणम् किम् ?

III उचितम् उत्तरम् चित्वा लिखत- (1X2=2)

- i कृष्णमूर्तेः मित्रस्य नाम किम् ?
- ii 'अहं भवताम् सत्कारेण सन्तुष्टोऽमि।' अत्र 'अहं' इति पदं कस्मै प्रयुक्तम् ?
(अ) कृष्णमूर्तेः (ब) श्रीकण्ठाय
(स) मातायै (द) पितायै

प्र० 12 अधोलिखितम् श्लोकम् पठित्वा तद् आधारितानाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

सर्वदा व्यवहारे स्यात् औदार्यम् सत्यता तथा।

ऋजुता मृदुता चापि कौटिल्यम् न कदाचन्॥

I एकपदेन उत्तरत- (1X2=2)

- i व्यवहारे किं न स्यात् ?
- ii सत्यता कदा व्यवहारे स्यात् ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत- (2X1=2)

- i सर्वदा व्यवहारे किं किं स्यात् ?

III उचितम् उत्तरम् चित्वा लिखत- (1X2=2)

- i 'सर्वदा' इति पदस्य विलोमपदम् किम् ?
 (अ) स्यात् (ब) कदाचन
 (स) तथा (द) चापि
- ii 'उदारता' इत्यर्थे श्लोके किम् पदम् प्रयुक्तम् ?
 (अ) मृदुता (ब) व्यवहारे
 (स) औदार्यम् (द) ऋजुता

प्र० 13

विजया

वटु

विजया

वटु

अधोलिखितम् नाट्यांशम् पठित्वा तद् आधारितानाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत—

वटो ! स्वागतम् ते। उपविशतु भवान्। इयं मे सखी पार्वती शिवम् प्राप्तुम् अत्र तपः करोति।

हे तपस्विनि! किं क्रियार्थम् पूजोपकरणम् वर्तते, स्नानार्थम् जलं सुलभं, भोजनार्थं फलं वर्तते ? त्वं तु जानासि एव शरीरमाद्यं खलु धर्म साधनम्। किमर्थं तपः तपसि ? शिवाय ?

(आकुली भूय) आम् ! तस्मै एव तपः तपति।

अयि पार्वति ! सत्यमेव त्वं शिवम् पतिम् इच्छसि ? (उपहसन्) नाम्ना शिवः अन्यथा अशिवः। श्मशाने वसति। यस्य त्रीणि नेत्राणि, वसनं व्याघ्रचर्म, अंगरागः चिताभस्मः, परिजनाश्च भूतगणाः। किं तमेव शिवम् पतिम् इच्छसि ?

I एकपदेन उत्तरत—

(1X2=2)

- i कः श्मशाने वसति ?
 ii शिवस्य कति नेत्राणि ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत—

(2X1=2)

- i वटुः उपहसन् शिवस्य विषये किं कथयति ?

III उचितम् उत्तरम् चित्वा लिखत—

(1X2=2)

- i भोजनार्थं किं वर्तते ?
 (अ) जलम् (ब) फलम्
 (स) खलु (द) साधनम्
- ii कस्याः नाम तपस्विनि इति अस्ति ?
 (अ) विजयया (ब) शिवस्य
 (स) पार्वतेः (द) वटोः

प्र० 14

अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत— (1X4=4)

- i कलहं कृत्वा नरः दुःखी भवति।
 (अ) कम् (ब) किम्
 (स) का (द) काभ्याम्

- ii पितरं कर्मणा सेवेत् ।
 (अ) कस्य (ब) कस्याः
 (स) किम् (द) कम्
- iii सर्वदा व्यवहारे ऋजुता विधेया ।
 (अ) का (ब) कदा
 (स) कः (द) के
- iv रमायाः पिता समाजस्य प्रतारणाम् असहत् ।
 (अ) केन (ब) कस्मात्
 (स) कान् (द) कया

प्र० 15 अधोलिखितानि वाक्यानि कः, कम् प्रति कथयति ? (1x4=4)

- i अहं उत्तरम् न दास्यामि । -----
- ii वत्से ! तपः कठिनं भवति । -----
- iii अहं तव क्रीतदासोऽस्मि । -----
- iv यूयम् भस्म खादत । -----

प्र० 16 विपर्ययानि पदानि मेलयत— (½x4=2)

क्रयम्	दुर्लभः
सत्यम्	अनिच्छा
इच्छा	विक्रयं
सुलभः	असत्यम्

प्र० 17 अशुद्धं पदम् चिनुत— (½x4=2)

- i गमन्ति यच्छन्ति पृच्छन्ति धावन्ति
- ii रामेण गृहेण सर्पेण गजेण
- iii लिखति गर्जति फलति सेवति
- iv लते रमे माते प्रिये